

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 20 octombrie 2012, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul public Radio Moldova și de Radio Vocea Basarabiei. Emisiunea este parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN BILUNAR • 20 OCTOMBRIE 2012 • NR.17 (81)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

TEMELE EMISIUNII:

1. Suedia, ca donator major pentru R.Moldova și susținător în reforme democratice și integrare europeană. Interviu cu ambasadoarea Suediei la Chișinău, **Ingrid Tersman**.
2. Capacitatea tehnică a gazoductului Iași-Ungheni este suficientă pentru a acoperi necesitățile R.Moldova, fără regiunea transnistreană. Interviu cu ambasadorul R.Moldova în România, **Iurie Reniță**.

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă invită la un ciclu de emisiuni consacrate politicii externe a Republicii Moldova și subiectelor de integrare europeană. Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova:

Raportorii Consiliului Europei au declarat la Chișinău, la finalul unei vizite de documentare, că Republica Moldova, chiar dacă a făcut progrese importante în consolidarea democrației, totuși mai are restanțe la capitele justiție independentă, drepturile omului și lupta cu corupția. Dacă aceste restanțe vor fi recuperate, în vara anului 2013 Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei ar putea decide scoaterea Chișinăului de sub monitorizarea forului internațional. Republica Moldova este țara cea mai îndelung monitorizată de Consiliul Europei, de la aderarea la această structură în 1994.

Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a condamnat Rusia pentru violarea dreptului la educație în regiunea transnistreană. Vineri, 19 octombrie, CEDO s-a pronunțat printr-o decizie definitivă în dosarul școlilor cu predare în limba română din Transnistria, recunoscând responsabilitatea Rusiei pentru politicile lingvistice adoptate în regiune în anii 1992 și 1994, atunci când alfabetul latin a fost interzis, iar instituțiile de învățământ cu predare în limba română au început să fie închise. Federația Rusă va trebui să plătească reclamanților, cu titlu de prejudicii morale, 1 milion 20 mii euro și 50 mii euro costuri de reprezentare.

La București a avut loc Congresul Partidului Popular European, cea mai influentă formațiune de centru-dreapta la nivel european, reuniune la care au participat reprezentanți din peste 40 de țări, inclusiv președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, președintele Consiliului European, Herman Van Rompuy și cancelarul Germaniei, Angela Merkel. Vorbind la congres, premierul moldovean Vlad Filat a declarat că scopul al actualei guvernări este obținerea pentru Republica Moldova a calității de membru cu drepturi depline al UE.

România a prezentat luni, 15 octombrie, la Luxemburg, la reuniunea miniștrilor europeni de Externe, o scrisoare de sprijin pentru avansarea Republicii Moldova în dialogul cu UE privind liberalizarea vizelor. Scrisoarea, inițiată de România și semnată de miniștrii de Externe din Bulgaria, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Slovacia și Cehia exprimă susținerea pentru decizia UE privind trecerea la faza a doua a Planului de Acțiuni privind liberalizarea vizelor pentru cetățenii moldoveni.

Vicepremierul Valeriu Lazăr, ministru al Economiei, a obținut amânarea cu patru ani, până în 2020, a aplicării Pachetului energetic III cu Uniunea Europeană, în cadrul Consiliului ministerial al Comunității Energetice Europene care a avut loc în Muntenegru. Furnizorul rus de gaze Gazprom a cerut luna trecută Chișinăului

să anuleze acordurile energetice cu UE, pe motiv că aceste acorduri prevăd separarea activităților de producție și a celor de transport de gaze naturale, activități care acum sunt operate exclusiv de compania Moldova-Gaz, unde Gazprom controlează peste 50 la sută din acțiuni.

Ingrid Tersman: Sunt optimistă că într-o zi R.Moldova va deveni membru al UE. Suedia va susține acest proces

■ **Lina Grâu:** De ani de zile, unul dintre cei mai mari donatori pentru Republica Moldova este Suedia, iar proiectele susținute de această țară acoperă practic toate domeniile vieții publice. Zilele acestea la Chișinău se află într-o vizită oficială ministrul Comerțului al Suediei, Eva Bjorling, însoțită de un grup de oameni de afaceri interesați de cooperarea cu parteneri din Republica Moldova. În ajunul acestei vizite, am discutat cu ambasadoarea Suediei la Chișinău, Ingrid Tersman, despre

proiectele pe care le susține Suedia, despre parcursul european al Republicii Moldova, dar și despre modul în care percepe domnia sa mediul de afaceri și societatea din Republica Moldova.

■ **Ingrid Tersman:** În primul rând, vreau să-mi exprim bucuria pentru faptul că în această perioadă sărbătorim 20 de ani de la stabilirea relațiilor diplomatice dintre Republica Moldova și Suedia. Republica Moldova este un partener foarte important pentru Suedia, fiind printre țările cele mai active și importante din Parteneriatul Estic. Apreciem relația pe care o avem și din perspectiva faptului că Chișinăul s-a implicat într-un proces foarte serios de reformare.

Sărbătorim 20 de ani de relații diplomatice, dar suntem mai activi aici din 2010, când a fost deschisă Ambasada Suediei la Chișinău. Relațiile noastre s-au aprofundat începând cu mijlocul anilor 90, când în Republica Moldova a venit pentru prima dată Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională SIDA și noi ne-am implicat într-o serie de domenii, inclusiv cel social. Am încercat să venim cu asistență pentru copiii și adulții cu dizabilități, am acordat asistență pentru reformarea domeniului agricol, pentru ca să facem agricultura Republicii Moldova mai competitivă și am acordat și asistență pentru reformarea guvernării.

În Republica Moldova există o serie de ONG-uri și municipalități suedeze care sunt foarte active. În plus, am avut și schimburi culturale foarte bune – în luna mai am avut un proiect cultural în cadrul căruia am lansat Festivalul de film suedez atât la Chișinău, cât și la Tiraspol, proiect care a fost foarte apreciat.

În plus, oferim școlarizare pentru studenții moldoveni, în cadrul Școlii Economice de la Stockholm, cu sediul la Riga – program care a început acum doi ani cu o finanțare generoasă din partea Guvernului Suediei. La moment sunt 15 studenți moldoveni care sunt bursieri ai acestei școli. Aceștia au aplicat pe bază de concurs, sunt foarte apreciați pentru succesele pe care le

obțin acolo și dau dovadă de performanțe foarte înalte. În plus, Institutul Suedez oferă programe care vor fi extinse și către Republica Moldova. Motiv pentru care îi rog pe cei care vor citi aceste rânduri și care sunt interesați de aceste burse să acceseze pagina de Facebook a Ambasadei Suediei ... sau pagina Institutului Suedez www.si.se pentru a vedea care sunt oportunitățile de aplicare.

Și, bineînțeles, relațiile politice dintre Suedia și Republica Moldova sunt excelente. Ministrul nostru de Externe, Karl Bild, a vizitat de două ori Republica Moldova în ultimii doi ani. Primul ministru Vlad Filat a vizitat Suedia anul trecut și am mai avut și vizite ale ministrului Agriculturii, Vasile Bumacov, și ministrului Tehnologiei Informației, Pavel Filip. Ca rezultat al vizitei primului ministru Vlad Filat în Suedia, zilele acestea la Chișinău a venit doamna Eva Bjorling, care este ministru al Comerțului. Dumneaei vine în Republica Moldova cu o delegație formată din 10 companii care sunt interesate să studieze piața Republicii Moldova pentru a găsi oportunități de a lucra împreună.

■ **Lina Grău:** De ce domenii ar fi interesate companiile din Suedia în Republica Moldova?

■ **Ingrid Tersman:** Din această delegație vor face parte reprezentanți ai sectorului sănătății publice, ai sectorului IT, din infrastructură, sisteme de pompare și, bineînțeles, din telecomunicații.

■ **Lina Grău:** Din punct de vedere economic, ce legături are Republica Moldova cu Suedia? Ce zone sunt mai dezvoltate și mai de interes reciproc?

■ **Ingrid Tersman:** Atât piața din Republica Moldova, cât și companiile locale, sunt deschise oportunităților de cooperare. În ceea ce privește sectoarele de interes pentru investitorii suedezi, printre acestea sunt telecomunicațiile și tehnologiile informaționale, dar și importul produselor agricole ecologice și organice. De exemplu nucile ar putea fi un produs care poate fi exportat către

Suedia. Cererea este destul de mare, dar pe moment avem doar o singură companie care face astfel de exporturi. Un alt domeniu care ar prezenta interes este cel al serviciilor. Avem deja o companie suedeză în Republica Moldova pe acest segment – este vorba de un call center. Și alte două domenii de interes sunt industria ușoară și mecanica.

■ **Lina Grău:** Dacă tot am ajuns la economie, vroiam să vă întreb ce părere aveți despre climatul de afaceri din Republica Moldova. Dumneavoastră veniți dintr-o țară în care lucrurile sunt clare și puse la punct la acest capitol. Vă rog să-mi spuneți cum se vede situația în Republica Moldova la capitolul climat de afaceri. Ce poate fi făcut pentru a îmbunătăți acest climat?

■ **Ingrid Tersman:** Climatul investițional s-a îmbunătățit în ultimii câțiva ani. Legile și reglementările din domeniul investițional s-au simplificat, există mai puține structuri care controlează companiile și oamenii de afaceri. Dar, de fiecare dată când răspund la această întrebare, repet un lucru: Republica Moldova este acum plasată într-un mediu de competiție foarte dur și ca să devină mai mult sau mai puțin competitivă trebuie să vină cu mai multe oportunități pentru investiții. UE este lovită la moment de criza financiară care nu a ocolit nici Suedia. Și în aceste condiții, când vine vorba despre cucerirea piețelor de export, acele țări care vor să intre pe piețe noi trebuie să știe că le așteaptă o competiție dură. Și autoritățile trebuie să înțeleagă că dacă vor să se lanseze pe astfel de piețe, trebuie să ofere un spațiu cât mai decent și mai deschis pentru investiții.

Guvernul de la Chișinău a implementat multe acțiuni care au făcut Republica Moldova mai cunoscută spațiului occidental. Acum doi-trei ani, Republica Moldova nu era atât de vizibilă. Țara a demonstrat că vrea să fie mai aproape de UE, vrea să fie un partener de încredere pentru familia comunitară. Republica Moldova are și unele atuuri în acest sens,

cum ar fi localizarea strategică a țării, competențe lingvistice unice, în sensul că se vorbesc mai multe limbi, și acces atât spre Occident, cât și spre Orient, fapt care înseamnă ieșire către două piețe diferite, lucru care ar trebui menținut.

Tot la capitolul investiții străine, un lucru esențial este un sector al justiției echitabil. Foarte multe companii care doresc să investească în Republica Moldova mă întreabă dacă există reguli precise stabilite pentru companii și investiții, dacă există o transparență din partea sistemului local și dacă într-adevăr putem să avem încredere în acest sistem al justiției. Și, din punctul meu de vedere, atunci când aceste lucruri vor deveni realități, calea reformelor pe care a adoptat-o Republica Moldova va fi una mai vizibilă și acest lucru va orienta către Republica Moldova mai multe investiții.

Recent, au fost efectuate un șir de studii în domeniul investițiilor în Republica Moldova, studii care au arătat că pentru străinii care vor să investească aici dificultățile apar la nivel de regulamente sau anumite legi care sunt prea dure sau prea complexe uneori, există un control prea rigid din partea unor autorități și există unele dificultăți la capitolul achiziții sau achiziționarea drepturilor de proprietate asupra terenurile agricole. Aceste lucruri au fost foarte bine scoase la iveală de economiștii care au efectuat aceste studii, foarte bună după părerea mea.

■ **Lina Grău:** Suedia este unul dintre cei mai mari donatori pentru Republica Moldova. Care sunt cele mai importante programe pe care le susțineți?

■ **Ingrid Tersman:** Este adevărat că Suedia este unul dintre cei mai mari susținători și parteneri de încredere ai Republicii Moldova și în prezent avem în derulare aproape 20 de programe. Majoritatea finanțărilor noastre merg spre organizații internaționale precum Banca Mondială, familia ONU și Corporația Financiară Internațională. Orientăm de asemenea fondurile noastre către societatea civilă

pentru consolidarea capacităților. Suntem în prezent activi în trei domenii. Primul sector este democrația, drepturile omului și egalitatea de gen. Al doilea sector este societatea durabilă, sectorul energetic și energia. Iar al treilea sector – dezvoltarea pieței.

Este foarte dificil să aleg cele mai bune programe, dar totuși am să mă axez pe câteva. Începând cu anul 2008 am oferit asistență Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene. Noi am susținut MAEIE în procesul de negociere a Acordului de asociere, cât și a Acordului de liber schimb. Am oferit acest lucru prin intermediul instruirilor, cât și anumitor servicii și conferințe în cadrul MAEIE.

Un alt domeniu important este susținerea femeilor în afaceri și în acest program conlucram cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare. Programul nostru se orientează către acele companii care sunt gestionate de femei, fie unde majoritatea angajaților sunt femei. Vom alege 90 de companii care timp de trei ani vor primi asistență și consultanță din partea noastră.

Un alt program pe care l-am lansat recent împreună cu BERD este eficiența energetică. Este vorba de a oferi proprietarilor de case – fie în apartamente, fie în case la sol – măsuri tehnice pentru a instala anumite mecanisme care le vor permite să economisească energia din casele lor. Acești proprietari de case și apartamente vor primi consultanță referitor la care sunt cele mai bune mecanisme pe care le-ar putea utiliza în casele sau apartamentele lor. Prin acest program, persoanelor interesate li se va oferi un credit nerambursabil în valoare de 35 la sută din suma împrumutată și vor exista și facilități din partea băncilor cu care vom coopera. Cred că prin intermediul acestor mecanisme de eficiență în energetică proprietarii apartamentelor din Republica Moldova ar putea economisi până la 40 la sută din energia consumată, ceea ce este foarte mult.

■ **Lina Grău:** Cred că foarte multă lume ar fi interesată de acest proiect. Când va începe acesta?

■ **Ingrid Tersman:** Proiectul a fost deja lansat și punctul de contact este Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare cu sediul la Chișinău.

Al patrulea proiect important la care aş vrea să mă refer este cel realizat împreună cu Corporația Financiară Internațională, prin care oferim consultanță mediului de afaceri din Republica Moldova. În cadrul acestui proiect conlucram cu Ministerul Economiei și ne-am propus să îmbunătățim mediul de afaceri din Republica Moldova. De asemenea, ne-am propus să reducem numărul regulamentelor sau numărul controalelor din partea statului asupra companiilor de afaceri și să oferim posibilitatea ca aceste companii să se dezvolte într-un mod mai eficient. În cadrul acestui proiect vrem să ne orientăm și pe susținerea dezvoltării afacerilor în domeniul agriculturii.

Aceste patru programe demonstrează cât de diverși suntem în asistența noastră – prin intermediul acestor programe oferim posibilitatea să se dezvolte diferitor segmente ale societății Republicii Moldova.

■ **Lina Grău:** Ați spus mai devreme că Republica Moldova a înregistrat progrese remarcabile în ultimii ani. De fapt, toată lumea spune lucrul acesta. Credeți că Chișinăul a valorificat toate șansele care i-au fost oferite, sau mai sunt lucruri care puteau fi totuși făcute mai bine?

■ **Ingrid Tersman:** Republica Moldova și Guvernul său au făcut într-adevăr progrese remarcabile în ultimii doi ani. Au fost adoptate mai multe legi necesare, am văzut progrese în negocierea Acordului de asociere cu UE, acum am intrat în faza a doua a îndeplinirii Planului de acțiuni pentru liberalizarea vizelor. De asemenea, am văzut progrese în procesul de negociere a Acordului de liber schimb cu UE. Trebuie să se înțeleagă că integrarea în UE nu este o activitate care durează o zi-două – este un lucru permanent, care a fost făcut la timpul

lor și de țările devenite deja membre ale UE. Va trebui și Republica Moldova să treacă prin același parcurs. Dar direcția principală pe care Chișinăul trebuie să o mențină este implementarea angajamentelor asumate față de UE.

Un alt aspect pe care aș pune accent este implementarea legii privind șansele egale, care a fost adoptată în această primăvară. Este un angajament pe care Republica Moldova și l-a asumat față de UE în cadrul dialogului privind liberalizarea regimului de vize. De asemenea, Republica Moldova și-a asumat angajamente pentru adoptarea legislației secundare până la sfârșitul acestui an și ni s-a promis că Consiliul Antidiscriminare va începe să funcționeze din februarie 2013. Și urmăm cu atenție ca aceste angajamente să fie îndeplinite în termen.

Lina Grău: Ați menționat deja problema justiției, mediului de afaceri și cea a antidiscriminării, ca zone în care Republica Moldova mai are de lucrat. Care ar mai fi lucrurile unde ar fi nevoie de eforturi suplimentare?

Ingrid Tersman: Sunt bucuroasă să constat că există unele mișcări pozitive la Ministerul de Interne – am văzut că recent noul ministru al Internelor a venit cu schimbări la nivelul subdiviziunilor MAI. Aceste schimbări sunt unele foarte ambițioase și profesionale și au dus la îmbunătățirea activității Poliției Rutiere, de exemplu. De asemenea, au fost îmbunătățite activitățile Biroului pentru migrație și azil și Centrului antitrafic. Atât partea de reforme realizată de MAI, cât și cea a Ministerului Justiției, sunt domenii care ar trebui să coopereze și dacă aceste reforme vor fi materializate, atunci într-adevăr vom putea spune că suntem în prezența unui progres.

Lina Grău: Suedia este unul dintre "părinții" Parteneriatului Estic. Cum apreciați Dumneavoastră această inițiativă la trei ani după lansare?

Ingrid Tersman: Parteneriatul Estic este unul dintre instrumentele eficiente

ale UE, care este orientat către partenerii săi din Est. Și eu, ca suedeză, sunt foarte mândră de faptul că anume Suedia a venit cu inițiativa de a lansa acest Parteneriat Estic, împreună cu Polonia. Parteneriatul este unul funcțional și noi am fost martorii expansiunii, extinderii acestei inițiative. Și cred că în condițiile în care acest proiect este viabil și funcțional putem vorbi despre o istorie de succes.

Republica Moldova este exemplul de țară care a profitat de oportunitățile oferite de Parteneriatul Estic partenerilor săi și prin eforturi consecvente a văzut realizarea acele scopuri pe care le urmărește țara, obținând beneficii atât din cadrul bilateral, cât și din cel multilateral pe care le oferă Parteneriatul Estic.

Lina Grău: Atunci când se vorbește despre succesul Republicii Moldova în Parteneriatul Estic în ultimul timp tot mai des se menționează faptul că în toamna anului 2013 ar putea fi finalizare Acordul de asociere și Acordul de liber schimb cu UE. Dumneavoastră sunteți la fel de optimistă?

Ingrid Tersman: Sunt optimistă. Și cred că dacă Chișinăul continuă să meargă pe aceeași cale a reformelor, atunci șansele sunt destul de bune pentru Republica Moldova. Și dacă Republica Moldova își onorează angajamentele pe care și le-a asumat, șansele, din nou, sunt foarte mari și Chișinăul ar putea să semneze cele două acorduri până la sfârșitul anului 2013. Republica Moldova a făcut într-adevăr progrese remarcabile la acest capitol și lucrul acesta poate fi doar salutat cu căldură.

Lina Grău: Unul din lucrurile cele mai mult dorite de autoritățile de la Chișinău este ca în Acordul de asociere, în preambulul documentului, să există prevederea privind recunoașterea perspectivei clare de aderare a Republica Moldova la UE. Credeți că această perspectivă este una realistă pentru Republica Moldova?

Ingrid Tersman: Acest lucru va fi negociat înainte de semnarea acestui Acord de

asociere. Dar vreau să reiterez poziția fermă a Suediei – orice țară europeană care are dorința și capacitatea de a fi integrată, trebuie să i se ofere acest drept. Eu sunt foarte optimistă că Republica Moldova va deveni într-o zi membră a familiei europene.

Lina Grău: Eu aș fi vrut să vă mai întreb despre percepția Dumneavoastră asupra societății din Republica Moldova. Cum este societatea de aici? Și care ar fi lecția Suediei care ar trebui asimilată la nivelul societății moldovenești pentru a depăși mai repede mentalitățile care ne mai leagă încă de trecut?

Ingrid Tersman: Eu și colegii mei din cadrul Ambasadei Suediei la Chișinău ne-am simțit foarte bine primiți de societatea moldovenească, din momentul în care am venit în Republica Moldova. Oamenii aici sunt deschiși, sunt curioși, vor să afle de unde venim, cine suntem, care este istoria noastră, prin ce experiențe am trecut și sunt foarte interesați de experiența noastră și de ce ar putea prelua din această experiență.

Niciodată un străin nu ar trebui să se apuce să dea sfaturi unui localnic ce și cum să facă pentru a produce schimbări. Dar cred totuși că un domeniu care ar trebui îmbunătățit și care poate veni din experiența suedeză este egalitatea de gen. Iată de ce programele pe care le derulăm în Republica Moldova se axează foarte mult pe respectarea egalității dintre femei și bărbați. În plus, noi susținem diferite programe care ar promova femeii atât din punct de vedere politic, cât și economic. Colegii mei din Departamentul afaceri externe, cât și cei din Departamentul asistență și dezvoltare întotdeauna au menționat faptul că egalitatea de gen este un datum, este un lucru firesc, este un drept și o valoare a fiecărei persoane. Și mai ales în țările care sunt în curs de dezvoltare a propriilor societăți și economii pe acest aspect trebuie să se pună un accent special, pentru că toată lumea trebuie să fie inclusă pentru a dezvolta economia țării, inclusiv femeile. Și acest principiu pe care îl promovăm este parte a politicii noastre externe.

Lurie Reniță: Capacitatea gazoductului Iași-Ungheni este suficientă pentru a acoperi necesitățile R.Moldova, fără regiunea transnistreană

■ **Lina Grău:** Prezent la București la congresul Partidului Popular European, premierul Vlad Filat s-a întâlnit și cu primul ministru al României, Victor Ponta, cu care a discutat despre construcția gazoductului Iași-Ungheni. Proiectul, considerat de importanță strategică, ar putea acoperi necesitățile de gaze pentru tot malul drept al Republica Moldova, fiind în același timp un pas important pentru conectarea țării la spațiul energetic european. Importante sunt și interconexiunile rețelelor electrice, prin liniile de tensiune înaltă Gotești – Fălciu și Bălți – Suceava, care sunt acum în construcție.

Partea română ar urma să înceapă lucrările la gazoductul Iași-Ungheni în luna februarie 2013, urmând ca acestea să fie finalizate până în luna noiembrie a anului viitor. În aproximativ o lună

va fi anunțată licitația pentru a selecta compania care va executa lucrările. Republica Moldova, la rândul său, a elaborat deja documentele tehnice necesare pentru realizarea proiectului, a selectat traseul pentru construcție și achiziționat terenurile respective.

Securitatea energetică a Republicii Moldova și contribuția pe care o poate aduce România la această securitate au fost printre subiectele pe care le-am discutat cu ambasadorul Republicii Moldova la București, Lurie Reniță, pe care l-am rugat pentru început să facă o evaluare a relațiilor bilaterale cu România.

■ **Lurie Reniță:** Odată cu venirea la putere a Alianței pentru Integrare Europeană în 2009, relația bilaterală a cunoscut o revitalizare și revigorare

graduală, deoarece, trebuie să recunoaștem spre marele regret, relația bilaterală a fost compromisă de către guvernarea anterioară. Evident, a fost necesară o perioadă anume pentru a intra pe un făgaș al normalității, un făgaș care în mod firesc ar trebui să existe între două țări, între două state care împărtășesc aceleași valori comune și care fac parte din aceeași comuniune istorică, lingvistică și culturală.

Deci, vorbim despre o restabilire și revenire la normalitate pe dimensiunea politică, economică, culturală, educațională și, în primul rând, la nivelul societății civile. Aș vrea să fac aici o remarcă vizavi de relația societăților civile de la București și Chișinău. Această relație a existat și, spre fericire, a fost una bună în permanență. Poate că în vremurile cu elemente nu dintre cele mai plăcute anume reprezentanții societății civile, ai uniunilor de creație, ai diverselor asociații au menținut și au promovat valorile cu adevărat naționale pe care în mod firesc le împărtășim.

Așadar, s-a reușit în această perioadă o restabilire firească a raporturilor bilaterale. Frecvența și dinamica dialogului politic sunt cu adevărat impresionante și aici mă refer la vizitele șefilor de stat din Republica Moldova la București și a președintelui României la Chișinău. Am revenit la un dialog permanent, constant atât la nivelul președintelui, prim-miniștrilor, miniștrilor de ramură cât și al structurilor guvernamentale și constat cu multă satisfacție că București-Chișinău este un itinerar pe care zilnic îl fac foarte mulți decidenți politici din ambele capitale.

Aici e momentul în care zic că am reușit să reinstalăm dialogul politic care generează ulterior condiții favorabile și pentru alte aspecte ale colaborării bilaterale – și mă refer aici la cel economic, cultural, educațional.

România a devenit cea de-a doua țară de destinație a exporturilor moldovenești. Știți că într-o perioadă era o altă situație și e îmbucurător faptul că dincolo de aspectele comune, lingvistice, culturale și istorice percepem și concepem o abordare foarte clară și practică a acțiunilor noastre. Și prezența României ca destinație majoră a exporturilor moldovenești este un argument foarte concludent a apropierei țărilor noastre și a unei apropieri comune față de Uniunea Europeană.

În context, remarc cu satisfacție asistența constantă și sprijinul ferm al României pentru procesul de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Voi aminti doar de istorica ședință comună a guvernelor celor două state de la Iași din 3 martie anul curent. Deci, prin acțiuni concrete am demonstrat că obiectivul de integrare a Republicii Moldova devine mult mai real și prin eforturile noastre conjugate avem sorți de izbândă. Mai recent, a fost și o altă vizită importantă – cea a premierului Ponta la Chișinău pe 17 iulie cu o echipă guvernamentală consolidată, așa zice chiar o mini-ședință a celor două guverne, pentru că majoritatea membrilor Guvernului român au fost prezenți la Chișinău. Atunci, au fost semnate un șir de documente, inclusiv Declarația comună a celor doi premieri vizavi de proiectele energetice. Inclusiv și această vizită demonstrează că relația București-Chișinău cu adevărat a cunoscut o dezvoltare impresionantă.

Deci, pe agenda bilaterală actualmente figurează mai multe proiecte de interes strategic pentru Republica Moldova și mă refer aici în primul rând la gazoductul Iași-Chișinău, la liniile de înaltă tensiune Iași-Ungheni, Bălți-Suceava, Fălcu-Gotești. Darea lor în exploatare ar reduce considerabil dependența excesivă a Republicii Moldova de o singură sursă și s-ar înscrie perfect în contextul abordărilor și standardelor

Uniunii Europene, adică a diversificării surselor energetice. E tocmai ceea ce ne dorim foarte mult și e tocmai ceea ce se produce actualmente pe agenda bilaterală. De altfel, realizarea acestor proiecte constituie un fel de *top priority* a agendei curente a relației bilaterale.

■ **Lina Grău:** Dacă tot spuneți de lucrurile concrete care se fac acum și v-ați referit și la gazoductul Iași-Ungheni, vroiam să vă întreb care sunt termenii pentru finalizarea acestui proiect și darea în exploatare a gazoductului? Pe de altă parte, ați amintit și de liniile electrice și vreau să ne spuneți când vor fi și acestea date în exploatare.

■ **Iurie Reniță:** Dacă gazoductul urmează să fie dat în exploatare către finele anului viitor, adică 2013, atunci linia de conexiune electrică Fălcu-Gotești va fi gata în timpul cel mai apropiat – aceasta este practic finalizată. Însă construcția liniei electrice Ungheni-Iași este abia în stare incipientă – subiectul a apărut pe agenda noastră bilaterală mai recent, odată cu demararea acțiunilor pentru implementarea gazoductului. Linia electrică Bălți-Suceava este deja într-un stadiu mai avansat și urmează să fie construită în anii care vin.

Racordarea noastră la sistemele electrice, energetice românești înseamnă racordarea la sistemele energetice ale Uniunii Europene. De aici și derivă importanța strategică majoră pe care noi o atribuim implementării acestor proiecte. Ziceam că gazoductul are șansa de a fi implementat până la finele anului viitor și exprim speranța că vom onora acest angajament pe care factorii decizionali de la Chișinău și București și l-au asumat.

Știu că au rămas de coordonat ultimele etape și chiar zilele acestea am vorbit la București cu factorii decizionali de la Ministerul Economiei, de la Ministerul Finanțelor, de la Agenția Națională pentru

Resurse Materiale. Zilele acestea are loc finalizarea și punerea la punct a tuturor aspectelor pentru demararea efectivă a proiectului, inclusiv sub aspectul acoperirii financiare necesare pentru implementare.

■ **Lina Grău:** Domnule ambasador, spuneți recent că Declarația privind parteneriatul energetic moldo-român, semnată de premierii Victor Ponta și Vlad Filat la Chișinău, este un fel de nouă declarație de independență energetică a Republicii Moldova. În contextul acesta, cum vedeți discuțiile care au loc acum între Gazprom, Republica Moldova și Bruxelles pe marginea participării Chișinăului la pachetele energetice europene? Vin aceste conexiuni să asigure o alternativă gazului rusesc?

■ **Iurie Reniță:** Abordarea noastră, a Republicii Moldova, este una corectă, deoarece ea se înscrie perfect în standardele și rigorile Uniunii Europene, care prevăd existența a mai multor surse energetice și diversificarea lor. Vizavi de negocierile care se produc între Gazprom și reprezentanții de la Chișinău, n-aș putea să mă pronunț pentru că nu sunt suficient de familiarizat, dar sper foarte mult că se va identifica o formulă în care se va ține cont de doleanțele și de obligațiile noastre vizavi de implementarea proiectelor energetice II și III pe care ni l-am asumat. Și vă asigur că implementarea lor și acceptarea și de către Federația Rusă este un avantaj și pentru Federația Rusă, inclusiv pentru a demonstra că împărtășește și promovează valorile europene în domeniul economic.

■ **Lina Grău:** Este acest gazoduct în măsură să acopere, din punct de vedere tehnic, necesitățile Republicii Moldova dacă, la modul teoretic, au loc noi deconectări din partea Federației Ruse?

■ **Iurie Reniță:** Să sperăm că nu vom mai asista la niciun caz de deconectări. Iar în ceea ce privește capacitatea

proiectată a gazoductului Iași-Ungheni, aceasta este suficientă pentru a acoperi necesitățile Republicii Moldova, mai exact a malului drept al Nistrului. Deoarece cunoașteți că în partea stângă, în regiunea transnistreană, e un alt operator și e o altă situație. Este o primă etapă pentru diversificarea surselor energetice și e bine să asigurăm gradual această diversificare pentru întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv și pentru raioanele estice ale Republicii Moldova. În consecință, după mine nu contează mirosul gazului – are acesta miros estic sau vestic. E important să fim asigurați cu gaze naturale în permanență și la un preț rezonabil, un preț pe care l-ar putea suporta populația.

■ **Lina Grău:** Domnule ambasador, care sunt lucrurile pe care le-ați dorit dumneavoastră realizate pe dimensiunea colaborării Chișinău-București, dar care sunt încă în stare de proiect? Ce v-ați dori să se întâmple în această relație?

■ **Iurie Reniță:** Evident că întotdeauna ne dorim mai multe și în Planul de acțiuni al ambasadei avem foarte multe obiective propuse. E adevărat că nu întotdeauna reușim să le atingem pe toate. La Chișinău avem acum o stabilitate politică, am reușit să depășim aspectele de instabilitate legate de nealegerea șefului statului, aspecte care anterior aveau un anumit impact, trebuie să recunoaștem, asupra stării generale de spirit și aveau repercusiuni și asupra relațiilor bilaterale.

Vreau să confirm că de la București, indiferent de evoluțiile care au fost la

Chișinău, mesajul întotdeauna a fost unul foarte clar de sprijin și de asistență pentru parcursul european al Republicii Moldova. De la București, mesajele care au venit au fost în sensul că ”sprijinim orice forță politică care promovează procesul de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană” și această forță politică a fost și este în continuare Alianța pentru Integrare Europeană.

Evident, ne-am dori mai multe proiecte, inclusiv culturale, artistice, de suflet. Ele deja se produc, chiar dacă ambasada nu întotdeauna are posibilitatea de a le sprijini financiar sau oarecum altfel. În măsura posibilităților suntem implicați și în aceste proiecte, dar pentru noi a fost mai important să creăm cadrul necesar pentru cooperare și în acest sens au fost semnate peste 50 de instrumente juridice bilaterale, inclusiv acordurile în domeniul colaborării culturale între ministere.

Deci, practic am reușit să creăm cadrul juridic necesar pentru ca organizațiile culturale să activeze fără impedimente juridice. Cadrul juridic există și rămâne la latitudinea factorilor decizionali, culturali, educaționali, artistici de la Chișinău să manifeste mai multă inițiativă și să fie mai des prezenți la București și, invers, a celor de la București să vină la Chișinău. Trebuie să recunoaștem că din acest punct de vedere mai avem multe de făcut.

■ **Lina Grău:** Domnule ambasador, care este soarta celor 100 milioane euro, promiși în calitate de ajutor nerambursabil Republicii Moldova de către România acum doi ani?

■ **Iurie Reniță:** Acordul de oferire a acestui ajutor este implementat în măsura în care sunt identificate și sursele financiare. România parcurge, ca și noi, o perioadă foarte dificilă, dar cu toate acestea în 2010, atunci când s-au produs inundațiile, s-a reacționat prompt și o parte din suma respectivă a mers la construcția caselor din satele afectate de inundații.

Cea de a doua etapă urmează să acopere necesitățile gazoductului Iași-Ungheni și aici chiar urmează să fie adoptată o hotărâre de Guvern care va prevedea acoperirea financiară pentru segmentul de la Prut la Ungheni, adică segmentul ce revine Republicii Moldova, inclusiv a stației de măsurare la Ungheni. E vorba de aproape șapte milioane de euro care urmează să fie alocați pentru acest proiect de către România.

Ulterior, din conținutul acestui ajutor ne vom strădui să acoperim proiecte strategice, proiecte care vor avea un impact semnificativ pentru Republica Moldova și cetățenii ei. Este pe agendă cel de al treilea protocol adițional la Acordul de 100 milioane euro, protocol care urmează să fie implementat de ministerele Mediului de la București și Chișinău. Este vorba despre proiecte ce țin de reabilitarea termică a instituțiilor sociale, a grădinițelor, a școlilor, aspect care e de o importanță majoră pentru Republica Moldova. Așadar, banii din acest ajutor urmează să fie folosiți pentru proiecte foarte și foarte concrete.